

Václav Havel
MOTÝL NA ANTÉNĚ

jednoaktová komedie
1968

OSOBY:

Jeník

Marie

Tchyně

Instalatér

Na scéně je obývací pokoj s jedněmi dveřmi vlevo a druhými vpravo. U stolu sedí mladý spisovatel Jeník, jeho žena Marie, jeho Tchyně a v lenošce spí pan Bašta, instalatér, jejich nový podnájemník. Společnost zastihujeme pozdě večer, po malé domácí oslavě Jeníkových třicátých narozenin. Na stole je víno – a to také asi uspallo pana Baštu. Tchyně něco plete, hlavní dvojice se oddává vzpomínkám.

JENÍK: Věřila bys, že je to už deset let?

MARIE: Byl to zvláštní víkend!

JENÍK: Vidím to jako dnes: příjezd byl jako z Gálczyńského, na stránkách tomanovský podzim a všude poletovalo to jemné chmýří z bříz, o kterém tak hezky píše Eliot -

MARIE: Vzpomínáš na první večer? Byl nejlepší: seděli jsme v rohu velké jídelny toho venkovského domu, který mi vždycky připadal jako sídlo z některého Turgeněva, a tys nám vyprávěl o svém dětství.

TCHYNĚ: Máno, pan Bašta nám usnul!

JENÍK: Ptali jste se mě tehdy: Co orání? Co drací? Co bez? Trhals?

MARIE: Jak se vlastně jmenovala ta vesnička na obzoru?

JENÍK: Zákonec.

MARIE: Petr se tě tehdy zeptal, jestli ten kraj náhodou nepojmenovával Vladimír Holan -

JENÍK: Celý Petr těch let! Svět byl pro něho komplexem literárních asociací!

MARIE: Všichni jsme byli v té době šíleně literární!

JENÍK: Šíleně!

TCHYNĚ: Máno -

MARIE: Copak, mamko?

TCHYNĚ: Pan Bašta nám usnul!

MARIE: Cože? Ne!
 JENÍK: Kdo? Pan Bašta?
 MARIE: Vážně! Jeníku, vidíš to? On spí!
 JENÍK: Skutečně! Spí! Normálně spí!
 MARIE: To je absurdní, vid?
 JENÍK: Trochu kafkovské –
 MARIE: Spíš ionescovské. Kdy usnul?
 TCHYNĚ: Jak jste mluvili o tom víkendu –
 MARIE: Mám ho vzbudit?
 TCHYNĚ: At si schrupne, má na to právo.
 MARIE: To je fakt, má na to právo!
 JENÍK: On určitě!
 MARIE: Ale stejné – není to podivné? My mluvíme – on spí – cítíš, jak se to všechno propojuje?
 JENÍK: Tos řekla hezky, Marie. Viš, že by to byl námět na aktovku?
 MARIE: Napiš to!
 JENÍK: V rodině mladého intelektuála se oslavují jeho třicáté narozeniny, je přítomen také podnájemník, instalatér, intelektuálské hovory ho uspi –
 MARIE: Fajn! Absurdita jak hrom! A dál? Jak by to bylo dál?
 JENÍK: Dál? No tak třeba takhle: v bytě začne najednou z vodovodu kapat voda, kape stále víc, nikdo neví, jak ji zastavit, hrozí potopa, a pak si vzpomenu, že jejich spící podnájemník je instalatér, chtějí ho vzbudit, ale bojí se, že ho tím podráždí a naladí proti sobě, nevědí, kdo to vlastně je, bydlí u nich krátce, pořád se nemohou odhodlat a nakonec se skutečně neodhodlají –
 MARIE: Výborně! Je v tom kus velké metaforý!
 JENÍK: Mohla by to být hra o pasivitě české inteligence –
 TCHYNĚ: Ticho! Slyšíte? Co to je? (naslouchání)
 JENÍK: To vám asi hučí v uchu –

MARIE: Neschopné probudit národ z polospánku, když mu hrozí nebezpečí –
 JENÍK: To by neprošlo, ale je to hezké. Ten symbol má v sobě něco specificky našeho, českého – anebo neprocházíme touhle epochou často v jakémsi polospánku, neschopní sami sebe vyburcovat ke skutečně tvůrčímu činu?
 TCHYNĚ: Ticho! Slyšíte? Co to je? (naslouchání)
 MARIE: Ale mamko, to ti asi opravdu hučí v uchu! Anebo ty, Jeníku, něco slyšíš?
 JENÍK: Ne.
 MARIE: A viš, jak by se to mohlo jmenovat? Kdopak by se bál Edwarda Albeeho –
 JENÍK: To by nešlo.
 MARIE: Proč ne?
 JENÍK: Viš přece, že chci jít na drama v mnoha ohledech jinak než Edward. Nejde mi tolik o otisk psychologických automatismů, spíš mi jde naopak o reprodukci zautomatizované psychologie –
 MARIE: To je vlastně fakt – a taky docela jinak děláš s dialogem!
 JENÍK: No právě! Tragédie naší generace je v tom...
 TCHYNĚ: Ticho! Slyšíte? Co to je? (naslouchání)
 MARIE: Mamko! Už jsme ti přece řekli, že nic neslyšíme! Tak nezlob! Jeníku –
 JENÍK: Tragédie naší generace je v tom...
 MARIE: Viš, co bys měl do té aktovky taky fouknout?
 JENÍK: Co?
 MARIE: Nějakou takovou velkou dramatickou scénu – svár těch manželů – plnou vyhrabávaček –

JENÍK: Čeho?

MARIE: Vyhrabavaček – jako když se vyhrabují staré hříchy, spory, tajemné viny a tak –

JENÍK: Aha –

MARIE: Já myslím, že by se to k těm typům hodilo. Jsou to většinou psychopati, hysterici, cholerici a podobně, no však to znáš. Zbabělost, sobectví a hysterie vždycky patří k sobě. Čeká to na někoho, kdo to s takovou velkou, rozumíš, humanistickou nenávistí zachytí a popíše.

JENÍK: Ticho! Slyšíš (Naslouchání. Z reproduktoru na pravé straně za scénou se ozve velice tiché a pomalé kapání vody. Tento zvuk pokračuje po celou hru – neznatelně se přitom zesiluje a kapání se zrychluje, až se změní v normální průtok a nakonec tryskání.)

MARIE: Tak přece měla mamka pravdu! Něco je vážně slyšet!

JENÍK: Co to je?

MARIE: Vypadá to jako kapky deště.

TCHYNĚ: Je to kůň –

MARIE: Kůň?

TCHYNĚ: Po dlažbě jde kůň!

JENÍK: Nežlobte se, milostivá paní, ale to je nesmysl. To by ten kůň musel mít jen jednu nohu! Je to dešť.

MARIE: Ale venku přece neprší –

JENÍK: Asi krápe –

TCHYNĚ: Když říkám, že to je kůň, je to kůň!

JENÍK: To je blbost!

TCHYNĚ: Samozřejmě! Všechno, co řekne tchyně, je blbost. Copak může tchyně říct něco jiného než blbost?

MARIE: Ale, mamko –

TCHYNĚ: Já dobře vím, co si o mně myslíte!

MARIE: Mami! Jeník to přece takhle nemyslel!

TCHYNĚ: Nepovídej! Jsem pro něho pitomá stará bába!

JENÍK: Dovoďte, abych vás upozornil, že podléháte naprosto falešným interpretacím a vytváříte si z nich fikce.

TCHYNĚ: Máno, co říkal?

MARIE: Ze tě má rád, mamko, že si tě moc váží a že ti nechtěl ublížit.

TCHYNĚ: Jen aby! Když jste u těch historiků, řeknu vám jednu, která by se dala zapasovat taky do nějakého kusu. Je na to jako šitá.

MARIE: Ty, mamko, nemohla bys nám to říct pak? Teď už je pozdě, nemohli bychom se asi dobře soustředit –

TCHYNĚ: Buď teďka, nebo nikdy!

MARIE: No když to stavíš takhle –

TCHYNĚ: Stalo se to v třiatřicátým. Na Olšanským hřbitově se probudil jednoho krásného dne v márnici mrtvej. Byl to nějaký holič z Vršovic. Stalo se to brzo ráno a ten člověk se sebral, a tak jak byl, v rubáši, šel přes celé Vršovice domů.

JENÍK: To je hezká příhoda.

TCHYNĚ: To není celý. Představte si, že jeho žena měla jako naschvál zrovna ten den v bytě chlapa! Ozve se zvonek, ona jde otevřít a za dveřma stojí její mrtvej choť. Víte, co se s ní stalo? Na místě ji klepla pepka!

MARIE: To je drastická příhoda.

TCHYNĚ: Počkej, to není celý. Když to viděl její manžel, začal nepříčetně rvát a utíkal, co mu nohy stačily, z domu pryč. Milenec jeho ženy slyšel křik, šel ke dveřím, a jak tam uviděl na zemi svou milou

s vytřeštěnýma očima, pomátl se, utíkal zpátky do pokoje a vyskočil z okna!

JENÍK: To je strašná příhoda!

TCHYNĚ: Nechte mě to doříct! A teď se stalo to nejlepší: jak ten chlap vyskočil, spadl přímo na hřbet tomu mrtvému manželovi, co utíkal z domu pryč. Oba byli jaksepatří zřízený, hned je odvezli do špitálu a tam je dali spolu do pokoje, protože jinde neměli místo. A společný utrpení ty dva nakonec tak sblížilo, že se z nich stali ohromný kamarádi. To se opravdu stalo. Toho milence přejelo pak pár dní po propuštění nákladní auto a ten mrtvej je prej živě dodnes!

JENÍK: Milostivá paní, ruku na srdce, nepřidala jste si k tomu něco?

TCHYNĚ: No dovoďte! Takhle mi to do slova a do písmene vyprávěl řezník Wassermann z Vršovic!

MARIE: Mamko –

TCHYNĚ: Můžete se ho jít zeptat!

MARIE: No tak nakonec – stát se to mohlo –

JENÍK: Kdoví – třeba se to i stalo – život si někdy s lidmi zahraje vskutku podivně!

TCHYNĚ: (radostně) Apríl! Apríl!

MARIE: Ty jsi nás ale vypekla, mamko!

JENÍK: To jsou vtipy –

MARIE: Ticho! Že je ten zvuk teď silnější?

JENÍK: Vážně! Co by to mohlo být?

TCHYNĚ: Kůň.

MARIE: Jistě, mamko, je to kůň – Jeníku, že venku neprší?

JENÍK: Ne.

MARIE: Zní to vyložené jako kapky!

JENÍK: Není to voda v umyvadle?

MARIE: Víš, že to je možné?

JENÍK: Dojdu se tam podívat. (Odejde vpravo.)

MARIE: Ty jsi nás ale vypekla, mamko!
TCHYNĚ: Vid' (Přichází Jeník.)
JENÍK: Kape tam voda z vodovodu. Asi netěsní kohoutek.
MARIE: Řeknu zítra panu Baštovi, aby se na to podíval.
JENÍK: Nezapomeň!
MARIE: Nezapomenu.
JENÍK: Ale stejně – byl to podivný víkend! Věřila bys, že je to už deset let?
MARIE: Přeletělo to jako vítr –
JENÍK: Když uvážím, kde jsem byl názorově tehdy a kde jsem názorově dnes!
MARIE: Ale muselo to být! Vzpomináš, jak jsme pak všichni tři vzpomínali na své dětství? Mělo to v sobě cosi proustovského –
JENÍK: Protektorát byl pro mě motiv z Nočního motýla, matčin gutfreudovský klobouk, zatemnění, sbírání známek s Hitlerem a četba F. L. Věka –
MARIE: Pro mě to byly návštěvy mládeži nepřístupných filmů s protektorátními hvězdami ve špinavých žižkovských bijáčkách, kde hráli před začátkem vždycky Zelení hájové – lhotákovská atmosféra předměstí zkřížená s felliniovskou nostalgií a viscontiovským děsem.
JENÍK: Druhý den jsem tě zasvěcoval do topografie své první sbírky, byl jsem tehdy šíleně poplatný spiritualistické větvi české meziválečné poezie –
MARIE: Šíleně, fakt –
TCHYNĚ: Nechci vám do toho mluvit, ale ta voda kape pořád rychleji –
JENÍK: Snad kuň, ne?
MARIE: Jeníku, neprovokuj mamku!

TCHYNĚ: Samozřejmě, že kuň!
MARIE: Pan Bašta se na to zítra podívá –
JENÍK: Marie, asi se mi budeš smát, ale viš, že mám chuť se do té aktovky skutečně pustit? Už dávno mám chuť napsat něco o inteligenci –
MARIE: Pokus se o to! A ono by to dokonce nemuselo být jen o inteligenci! Ta metafora by mohla být daleko širší –
JENÍK: A vůbec by to mělo mít více rovin – základní symbol i významová stránka různých motivů by měly dávat divákovi poměrně široký prostor k vlastnímu domýšlení...
MARIE: Pokud to nebude nějaká čistě intelektuální a intelektuálská rafináda, mohlo by to být výborné – ten motiv tekoucí vody je, myslím, skutečně nosný –
JENÍK: Určitě. Dá se z toho vytřískat moc. Tekoucí voda – symbol času – potopa – halasovská metafora apokalypsy –
MARIE: Promiň, Jeníku, že ti do toho skáču, ale ty kapky se skutečně zrychlují –
JENÍK: Že se zrychlují? Nezbývá než věřit, že se zase zpomalí –
MARIE: A nezpomalí-li se?
JENÍK: Nezpomalí-li se, nemusí se ještě zrychlit –
MARIE: To je fakt. Počkáme ještě, uvidíme, zda se zpomalují, nebo zrychlují, a podle toho pak uvážíme, co budeme dělat –
TCHYNĚ: Řeknu vám ještě jednu historku!
MARIE: Já vím – a bude to zase apríl
TCHYNĚ: Tohle není apríl, tohle je fakt.
JENÍK: Milostivá paní, neměla byste si raději lehnout? Je už pozdě –
TCHYNĚ: Ne.

RADOST

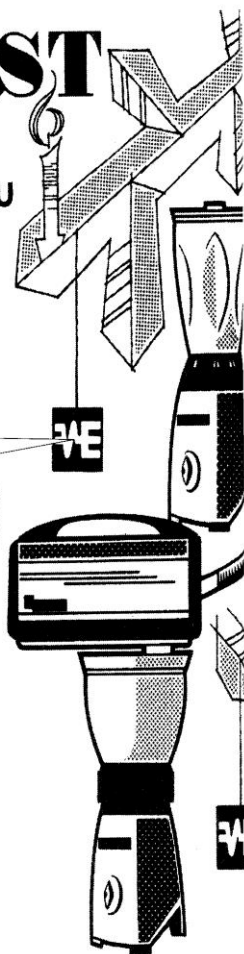
O
ŠTĚDRÉM VEČERU

...nejde mi tolik
o otisk psychologických
automatismů, spíš mi jde
naopak o reprodukci
zaautomatizované
psychologie...

JISTÝ UŽITEK
NA DLOUHÁ LÉTA

přinesou osvědčené výrobky
národního podniku

ELEKTRO-PRAGA HLINSKO

MARIE: Mamko, je to ale opravdu poslední historka, ju?

TCHYNĚ: Ju.

MARIE: Tak spust!

TCHYNĚ: Anebo ne, rozmyslela jsem si to.

JENÍK: Nezlobte se, ale teď, nebo nikdy! Jsme na to už psychicky připraveni a později bychom se už třeba nemohli soustředit –

TCHYNĚ: Jeden inženýr v Kobylicích chtěl vystrašit svou ženu, a když se vracela z práce, přivázal se zezadu k oknu, na krk si dal smyčku a udělal ksicht jako voběšenej. Jeho žena přišla domů, uviděla to, vykřikla a byla na fleku mrtvá!

MARIE: To je pěkná příhoda.

TCHYNĚ: To není celý. Jak to ten inženýr viděl, ztvrdnul a nebyl schopnej se vůbec pohnout, jenom civěl před sebe. Vtom ale přiběhla sousedka, co slyšela ten křik, vidí oběšenýho inženýra, mrtvou ženu na zemi, a vite, co udělala? Začala jim krást z prádelníku vkladní knížky!

JENÍK: To je drastická příhoda.

TCHYNĚ: Počkejte, to není celý. Toho chlapíka to vzpamatovalo, a jak tam visel, rozehnal se nohou a nakopnul tu bábu do zadku! A ji z toho klepla pepka taky.

MARIE: To je strašná příhoda –

TCHYNĚ: Ten člověk byl pak u soudu –

JENÍK: A oběsili ho?

TCHYNĚ: Ne, dostal rok podmínečně, ale jelikož tu svou mrtvou ženu hrozně miloval a nemoh snýst to pomyšlení, že ji vlastně odkrágloval, oběsil se ten večer po přeličení a zrovna na tom okně, jak dělal prve ten žert!

MARIE: Mamko, to je apríl!

TCHYNĚ: Není.
 JENÍK: To vám říkal také ten řezník?
 TCHYNĚ: Ne, to říkala paní Konůpková.
 JENÍK: Dám to do nějaké hry. Půjdete už spát?
 TCHYNĚ: Já ještě zůstanu. (pauza) Apríl! Apríl! Apríl! (Marie a Jeník se na sebe podívají a mlčí.)
 MARIE: Slyšíš to? Zrychluje se to!
 JENÍK: Zdá se, že ano.
 MARIE: Co budeme dělat?
 JENÍK: Co můžeme dělat?
 MARIE: Nic.
 JENÍK: Něco dělat musíme.
 MARIE: Máš nějakou zkušenost s vodou?
 JENÍK: Ne. Ale několik věcí je jasných. Vyjděme od těch nejzákladnějších: voda může téct v různé intenzitě. Může jen občas ukápnout, může kapat častěji, může kapat velmi rychle, pak může kapat už tak rychle, že jednotlivé kapky splývají ve více méně ucelený, abych tak řekl, čůrek –
 MARIE: Co?
 JENÍK: Čůrek.
 MARIE: Čůrek.
 JENÍK: Ano, čůrek. Ve více méně ucelený, abych tak řekl, čůrek, čůrek se pak může zesilovat, až se změní v proud a proud v tryskání. Mezi všemi těmito intenzitami je pozvolný, spojitý přechod, lze to nazvat narůstáním kvantity.
 MARIE: Pak ovšem musí dojít v určitém okamžiku ke kvalitativnímu skoku, kdy se kvantita změní v kvalitu – nedalo by se z toho pro nás něco vytřískat?
 JENÍK: Obávám se, že z toho moc nevytřískáme a že kvalitativní skok, k němuž zde dojde, se obrátí spíš proti nám.

MARIE: Myslíš?
 TCHYNĚ: Záleží na tom, jaké je to kůň.
 Jestli je hodnej, tak na nás neskočí.
 JENÍK: Mluvim o kvalitativním skoku.
 TCHYNĚ: No bože! Já vim také o jednom kvalitativním skoku!
 MARIE: Ano?
 TCHYNĚ: Když se panna změní v ženu, chichichi!
 MARIE: Mamko!
 TCHYNĚ: Jeden krok – a je z toho kvalitativní skok, chichichi!
 MARIE: Mamko!
 TCHYNĚ: Hop – a je to! Chichichi!
 MARIE: Mamko!
 TCHYNĚ: Chichichi!
 MARIE: Jeníku, a jaký kvalitativní skok může vlastně nastat v našem případě?
 JENÍK: Voda teče stále větším čůrkem, objem čůrku se zvolna rozšiřuje, voda odtéká umyvadlem a nic zvláštního se neděje. A v určitém okamžiku se najednou stane, že čůrek je objemnější, než stačí odtok umyvadla propustit, voda se začne hromadit v umyvadle a posléze přeteče. Průtok se změní v přetok. To je náš skok.
 MARIE: Poslyš, ty jsi úplný technický génius! Jak to všechno víš?
 JENÍK: Nic na tom není. Jsou to některé základní skutečnosti, jasné celkem každému, které jsem pouze trochu usoustavnil, přesněji formuloval a metodicky interpretoval.
 MARIE: Nevěděla jsem, že v tobě dríme takový analyzátor!
 JENÍK: Vždyť přece analytičnost je hlavní předností mých her, nebo ne?
 MARIE: Určitě. Někdy jsi dokonce až trochu příliš otrokem svého racionálního

mozku. Máš to všechno tak přesně prokomponované a promyšlené, že už ti tam nezbyvá skulinka pro tu trochu nevázané fantazie.

JENÍK: Však počkej, v té aktovce o pasivitě české inteligence bude tolik fantazie a zdravé svévole, že se ti z toho zamotá šiška!

MARIE: Už se na to hrozně těším! Máš nějaký konkrétní nápad stran té fantazie?

JENÍK: Ju.

MARIE: Pověz, Jeníčku, pověz!

JENÍK: To bude překvápko!

MARIE: Pověz Mařence, pověz!

JENÍK: Tak například tohle: žánr hry se bude v jejím průběhu různě měnit. Chvilí to bude psychologické drama jako od Tennessee Williamse, chvilí to bude rozpustilá šamberkovská fraška a chvilí to budu normální já, jak mě znáš.

MARIE: A nebude to jen samoučelná literátská schválnost, abys ukázal, co všechno dovedeš?

JENÍK: Ne, bude to mít svůj hlubší smysl.

MARIE: Jaký?

JENÍK: Copak to i v životě tak nechodí, že to, co žijem, je chvilí dietlovsky hořké erotické drama a chvilí cachovsky rozpustilá a karvašovsky bláznivá hříčka?

MARIE: Jak kdy, ale erotické drama je náš život pořád –

JENÍK: Věděla jsi, že si bereš intelektuála, tak mlč! A vůbec – nač ty lascivnosti?

MARIE: To je pravda. Nač?

TCHYNĚ: Máno –

MARIE: Copak, mámo?

TCHYNĚ: Kůň v koupelně teče stále rychleji!

MARIE: Ježíšmarjájózef! Jeníku, jdi se tam už konečně podívat!

JENÍK: Co bych tam chodil právě já?
 MARIE: Jsi muž.
 JENÍK: Před chvílí měl tvůj text jiný podtext!
 MARIE: Fakt, jdi se na to mrknout, pak zase můžeme žvanit dál.
 JENÍK: Za prvé žvanit se už nebude, za druhé tam nepůjdu.
 MARIE: Proč?
 JENÍK: Mám dnes narozeniny.
 MARIE: Já je měla před měsícem. Ať to přeteče. Mně je to jedno!
 JENÍK: Počkej, jedno nám to zase být nemůže. Nejlepší bude, když si teď v klidu uvědomíme, jaké máme vlastně možnosti.
 MARIE: A to?
 JENÍK: V podstatě tři.
 MARIE: První?
 JENÍK: Spravit vodovod.
 MARIE: Hezký nápad.
 JENÍK: Tato možnost má jednu velkou přednost a jeden velký nedostatek.
 MARIE: Jakou přednost?
 JENÍK: Že by to bylo definitivní řešení.
 MARIE: Jaký nedostatek?
 JENÍK: Že žádný z nás vodovod spravit neumí.
 MARIE: Nejsem si jista, ale obávám se – když bych se mylila, oprav mě, prosím – nejsem si jista, ale obávám se, že nedostatek této možnosti je takového rázu, že nám znemožňuje hrát se na výsluní její přednosti.
 JENÍK: Na tom je kus pravdy.
 MARIE: Druhá možnost.
 JENÍK: Vyčkat okamžiku, až nastane kvalitativní skok. A pak vzít dva kbelíky, čekat, až jeden nateče, pak tam dát druhý a první vynést.
 TCHYNĚ: A až nateče i druhý?

JENÍK: Dát tam zase první.
 TCHYNĚ: A až nateče i první?
 JENÍK: Dát tam zase druhý.
 TCHYNĚ: A až nateče i druhý?
 JENÍK: Dát tam zase první.
 TCHYNĚ: A až nateče i první?
 JENÍK: Dát tam zase druhý.
 TCHYNĚ: Už chápu – pořád dokola! To jste taky mohl říct hned!
 MARIE: Jakou to má přednost?
 JENÍK: Že to dokážeme.
 MARIE: A jaký nedostatek?
 JENÍK: Že se v den mých třicátých narozenin staneme otroky vodovodu.
 MARIE: A třetí možnost?
 JENÍK: Vzbudit pana Baštu.
 MARIE: Ježíši, to je geniální nápad! Že nás to nenapadlo hned!
 JENÍK: Pan Bašta je totiž instalatér.
 MARIE: No právě! Ten si s tím poradí hned!
 JENÍK: Nechal jsem tuto možnost schválně nakonec – do třetice všeho dobrého. Jaký jsem?
 MARIE: Senzační!
 TCHYNĚ: Hop – kvalitativní skok! Chichichi!
 MARIE: Mamko! Fuj!
 TCHYNĚ: Fuj!
 JENÍK: Je to přece jen výhoda mít instalatéra přímo v bytě! Vzbudíš ho a hned je všechno v pořádku!
 MARIE: Mám z toho přímo morgensternovskou radost!
 JENÍK: Kdo to má? Kdo má instalatéra na vzbuzení? Nikdo! Dnes nikdo!
 MARIE: Ale taky nás to mohlo napadnout hned! Je to povedená historka!
 TCHYNĚ: Já znám taky jednu historku.
 MARIE: Tak nám ji řekni, mamko, my si ji rádi poslechneme, když se nám všechno tak daří, vid', Jeníku?
 JENÍK: Rádi, když nebude dlouhá, moc rádi!

TCHYNĚ: Jeden student z Kobylis chodil s divkou od nich z baráku.

JENÍK: To je pěkná příhoda.

TCHYNĚ: To není celý. Rodiče tomu nepřáli a on za ní lezl vždycky v noci světlíkem.

MARIE: To je drastická příhoda.

TCHYNĚ: Počkejte, to není celý. Dal si vždycky prkno z okna na okno a po tom prkně přelez. A jednou tam taky zase lezl, prkno mu sklouzlo a on se zřítíl z pátého patra do světlíku. Ta dívka ho ten den nečekala, nebyla vůbec doma, neměli to domluvený, on ji chtěl prostě jen tak překvapit, takže vo tom nikdo nevěděl a ten chudák umíral na dně světlíku tři dny a tři noci. (Dlouhá pauza, všichni zvažní.) Tři dni a tři noci tam ten student umíral. (pauza) Tři dni a tři noci.

MARIE: (šeptem, vážně) Mamko – tohle nám nemůžeš dělat –

JENÍK: Hrozně –

MARIE: Vidiš, ty píšeš hry o pasivitě inteligence, a zatím se dějou takovýhle věci!

JENÍK: Viš, že tohle mě vážně vzalo? Strašně –

MARIE: Láska – smrt – patří to nějak k sobě –

JENÍK: Skutečně, v lidové poezii i v Shakespearovi –

MARIE: Zapomeňme na to. O čem jsme to mluvili?

TCHYNĚ: Apríl!

MARIE: Mamko, nech toho!

TCHYNĚ: Když vás to tak časlo –

MARIE: Je přece úplně jedno, jestli se to stalo, nebo ne, tragiku to v sobě má v každém případě.

JENÍK: Tohle se nedá vymyslet – je to

příliš reálné – příliš prosté – příliš smutné, než aby si to mohl vymyslet řezník Wassermann. Připomnělo mi to vojnu – neměl jsem ji lehkou a viděl jsem tam několik hrozných věcí – taky: láska a smrt – Nechme toho! Vzbudíme pana Baštu, ne?

MARIE: Vzbud' ho!

JENÍK: Já?

MARIE: No –

JENÍK: Proč právě já?

MARIE: A proč ne ty?

JENÍK: Marie! Viš přece, že mám dnes narozeniny!

MARIE: To ho mám vzbudit já?

JENÍK: Proč ne?

MARIE: Nežlob se, ale já nemůžu, fakt ne – jednak je mi ho líto a jednak by mi to bylo trapné – nezapomeň, za jakých okolností usnul! Na oslavě tvých narozenin! Proč bys ho nemohl vzbudit ty?

JENÍK: Nevím. Nechce se mi. Po té historce nemám nějak na to myšlenky.

MARIE: A já je mám mít?

JENÍK: U tebe je to něco jiného!

MARIE: Jak to?

JENÍK: Nejsi tak emocionálně založená –

MARIE: Jak to že ne? Kdo ti to řekl? Co ty viš –

JENÍK: Vím svoje –

MARIE: Tak ať ho vzbudí mamka –

TCHYNĚ: Beze všeho! Hrozně ráda budim instalatéry!

JENÍK: Vyloučeno!

MARIE: Proč?

JENÍK: Máš rozum? Pak ti to vysvětlím –

MARIE: Tak si hodíme desetníkem?

JENÍK: Prosím té! Nezdá se ti, že z toho zase děláš případ? Viš, že nemám rád, když problematizuješ věci!

ODĚVNÍ PRŮMYSL, n. p. v Prostějově
PŘÍMO ZÁSOBUJE své prodejny v

- Praze, Poříč 14
- Brně, Gagarinova 21
- Prostějově, Dukelski
- Karvině, Gagarinovo n.

KVALITNÍMI A MÓDNÍMI ODĚVY.

K holce tvýho věku se to obzvlášť nehodí!

MARIE: Tak ho vzbud'.

JENÍK: Klidně! Ale později –

MARIE: Dobře, jdem pro kbelíky! Umyvadlo je už jistě plné! Jdi se tam aspoň podívat!

JENÍK: Co bych tam chodil? Marie! Proč mě pořád terorizuješ!

MARIE: Jsi bambula! Bambula! Kdybych se o tebe nestarala –

JENÍK: Tak dost! Zatím to není ještě akutní, pak uvidíme –

MARIE: Zbytečné ale ztrácíme čas! No dobrá – mluvíme o něčem jiném!

JENÍK: Ještě k tomu vikendu: listoval jsem dnes odpoledne ve svém deníku z té doby. Je to taková joyceovská montáž, literární cenu to nemá, ale pro mě je to hrozně zajímavý doklad. První večer jsem si například zapsal: nemohouce mluvit (ve dne) do svých životů, mluvíme (v noci) do chodu dějin. Zdá se mi, že to postihuje s šaldovskou přesností naši tehdejší generační situaci.

MARIE: A má to v sobě i cosi z její pocitové atmosféry. Byli jsme v podstatě hysteričti, patetičti, zjednodušovali jsme věci a heroizovali vlastní osud až běda. První čeští beatníci –

JENÍK: I když trochu maminčini, trochu šrámkovsky poranění a trochu ludvikovskokunderovskobrněnsky zakřečované nadsložiti.

TCHYNE: Cože? Teď jsem nerozuměla –

MARIE: Jeník říkal, že jsme byli, naše generace – on, Petr a já -, první čeští beatníci, i když trochu ludvikovskokunderovskobrněnsky zakřečované nadsložiti.

TCHYNĚ: Aha. Nepřetéká?
 MARIE: Co?
 TCHYNĚ: Kůň z umyvadla.
 MARIE: Proboha, snad ne! Jeníku, jdi se tam podívat!
 JENÍK: To radši vzbudím pana Baštu!
 MARIE: Nevymlouvej se! Víím, co si myslíš: je lépe v mylné naději snít, před sebou čirou temnotu, nežli skutečnost odhaliti, strašlivou poznati jistotu.
 JENÍK: Proč tam nejdeš ty?
 MARIE: Tak ti usnadňovat život nehodlám. Vzbud' ho!
 JENÍK: Počkej –
 MARIE: Povídám: vzbud' ho!
 JENÍK: Zase začínáš?
 MARIE: A teď vážně: proč ho nechceš vzbudit?
 JENÍK: Mám mnoho dobrých důvodů!
 MARIE: Jaké důvody?
 JENÍK: Tak podívej: víš přece, v jaké jsem situaci!
 MARIE: Ty jsi v nějaké situaci? O tom jsi mi nic neřekl!
 JENÍK: Nechtěl jsem ti přidělovat starosti.
 MARIE: Odkdy?
 JENÍK: Nevím přesně – ale ne dlouho –
 MARIE: Víš, co jsme si slíbili po svatbě? Že mezi námi nebude žádné tajemství! V jaké jsi situaci?
 JENÍK: Jak bych to řekl – no prostě: mám život před sebou.
 MARIE: V jakém smyslu, Johnny?
 JENÍK: Mám poměrně velký talent, dlouho jsem žil – jak říká Pasternak – pod ledem doby – cosi mi bránilo – to ti přece nemusím vysvětlovat – no a teď konečně nastala doba, kdy se to všechno tak nějak smířuje: já s dobou, doba se mnou – a není vyloučeno, ba je dokonce

velmi pravděpodobné, že brzy vylezu ze své ulity – začnu tisknout – budou mě hrát – nezůstanu přece nadosmrti lektorem v Našem vojsku! No prostě: začíná nade mnou svítat – no a to je ta situace.
 MARIE: To všechno není pro mě nic nového. Schválně to protahuješ!
 JENÍK: To není pravda! Souvisí to: přece nebudu v době, kdy nade mnou svítá, blbě riskovat!
 MARIE: Tím nic neriskuješ!
 JENÍK: Nemluv jako moje živé svědomí! Víš přece, že tenhle tón z duše nenávidím! Jak to že tím nic neriskuji! To skutečné nevidíš dál než do umyvadla?
 MARIE: Pan Bašta je dobrák!
 JENÍK: Bydlí u nás teprve týden!
 MARIE: Tyhle jednoduché lidi poznáš za den!
 JENÍK: Zapomínáš, co napsal Holan: složitá jejich prostota –
 MARIE: Co ti může udělat? On! Tobě! Je neškodný –
 JENÍK: Kdo je v dnešní složité době neškodný! Vždyť všichni bezděky škodíme všem.
 MARIE: Dramatizuješ to!
 JENÍK: Tak ho vzbud' ty!
 MARIE: Neodbočuj!
 JENÍK: Každé dítě ví, že spousta instalatérů se na člověka naštve, když je vzbudí! Nezapomínej, že mají jiný temperament než my! Kolikrát stačí maličkost, hloupost, aby vzkličilo semínko nenávisti. A to pak roste už samo, ani není třeba ho přživovat! Nemůžu si prostě ve své situaci dovolit nepřítele ve vlastním bytě! Fakt ne! Znáš přece nájemníky! Můžou udělat lidem peklo! A mockrát jim ho už

taky udělali. Všechno slyší, všechno vědí, a když se něco semele, vždycky se bude věřit jemu, ne mně. Leccos se už změnilo, ale mnoho v lidech zůstalo – víc, než si myslíme. Pořád ještě je spousta lidí, kteří mají k inteligenci apriorní nedůvěru. Byli jsme a budeme vždycky svým způsobem prašivé ovce, nač si to zapírat? Může si něčeho všimnout a nedovoláme se –

MARIE: Čeho?

JENÍK: To je jedno, čehokoliv. Ne, ne, s tím si fakt nebudu zahrávat, mysli si o mně, co chceš! To at máme raději plný byt vody!

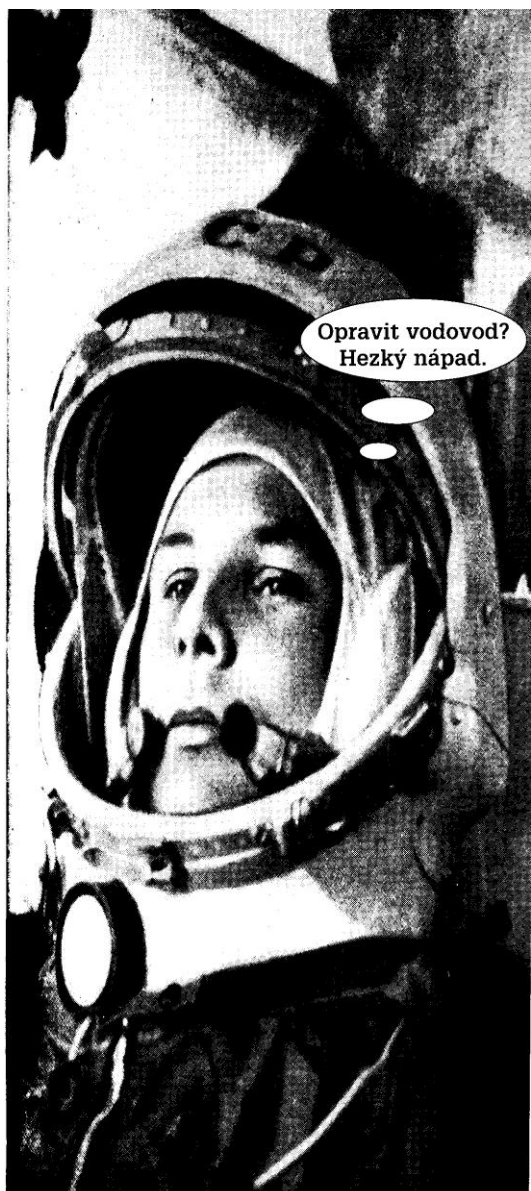
MARIE: Představ si, že se vzbudí a byt bude zatopen! Do smrti nás bude nenávidět, že jsme ho nevbudili!

JENÍK: To jsou plané konstrukce. Vzbud ho ty!

MARIE: Opakuješ se.

JENÍK: Řekl jsem své.

MARIE: Tak já ti něco řeknu: jsi sketa! Prašivý slimácký zbabělec! Ne chlap, ale marmeláda, pytel vody, huspenina! A jestli chceš něco vědět, nikdy jsem tě neměla ráda, nikdy! V posteli jsi mi byl vždycky protivný, chtělo se mi z tebe zvracet, lhala jsem ti, nevážím si tvého talentu, protože žádný nemáš, jsi hromada falešných iluzí, beznadějný eklektik, nenapsal jsi nikdy dobrou hru, nemáš jediný názor, dovedeš jen opakovat tisíckrát otřepané banality, bezcenný, zbytečný, marný člověče! Ach bože!!! Ošetřuju ho jako oko v hlavě, vydělávám na něj, všechno si od huby utrhnu, střádám mu krejcar ke krejcaru, pečuju o jeho

byteček, drhnu, myju, smejčím, vařím, zašívám, přišívám, blbnu na kvadrát, a on kvůli své bezmezné posranosti nechá vyplavit kvartýr, zničit mou práci, do které jsem vložila celý svůj život! Hnušíš se mi! Nenávidím tě! Nenávidím tě!!!

JENÍK: Uklidni se, Marie. Kdybych nevěděla, že býváš občas hysterická a že pak ráda nadsazuješ, musel bych se na tebe hněvat!

MARIE: (Padne mu plačíc k nohám.) Jsem hrozná, sobecká, promiň mi to!

JENÍK: Vždyť tě znám! Víím, že se ráda durdíš! Mám nápad! (Marie vstane a je zase úplně normální.)

MARIE: Jaký?

JENÍK: Hrdina té aktovky by byl spisovatelem a celý ten příběh, který v tom prožívá, by se mu stal námětem aktovky o pasivitě české inteligence!

MARIE: Hergot! Honzo! V tom tuším nějaký hrozný hluboký a krásný symbol!

JENÍK: Chápej: sám sobě námětem. Necitíš, jak se to všechno propojuje? Vždyť přece typickým znakem pasivní inteligence je vysoká míra jejího sebeuvědomění! Ti lidé se přece pořád pozorují, chápou se průběžně jako literární téma, od všeho, co řeknou, se dovedou zároveň odpoutat a objektivně to zhodnotit – vědí ze všech nejlíp o svých chybách – a přesto, nebo přesněji právě proto nemožnou proti nim nic dělat! Tvořivý vztah k životu předpokládá, že člověk do života skočí jako do řeky, aniž by se ohlížel, co má zrovna na sobě. V okamžiku, kdy

se začneš kontrolovat, ztrácíš schopnost přirozeně žít –

MARIE: Jeníku, to je výborné! Přesně tak to je! Pro určitý typ intelektuálů je jejich sebeuvědomění skutečně přímo oprátkou tvůrčího vzma- chu! O tom by se mělo něco nap- sat!

TCHYNĚ: Moc! Moc rádi byste znali takové historky, jaké znám já! Moc!

JENÍK: Takových historek si vymyslim, milostpaní, kolik budu chtít!

TCHYNĚ: Tak to zkuste!

JENÍK: Proč?

TCHYNĚ: No zkuste to!

JENÍK: Tak třeba – zemřel penzista a jeho žena zemřela z žalu dva měsíce po něm.

MARIE: (vyčítavě) Johnny!

JENÍK: No bože! Já nosím v hlavě jiný věci! Tisíce! Tisíce docela jiných, nekonečně závažnějších věcí!

MARIE: Jeníku, mám pro tebe překvape- ní!

JENÍK: Jaké?

MARIE: Vzbudím pana Baštu!

JENÍK: Vážně? No taky proč ne? Vždyť na tom vůbec nic není!

MARIE: (šeptem) Pane Bašta – pane Bašta – pane Bašta – (Bašta se nevzbudil.) Má tvrdý spánek.

JENÍK: Zkus to ještě!

MARIE: Pane Bašta – slyšíte – teče nám vo- da – (Bašta sebou ze spánku cuk- ne, oba se leknou a divoce uskočí.)

JENÍK: Mary, nech toho – vidělaš, jak se mračil a vztekal! A to spí – co teprve, až bude vzhůru!

MARIE: Třeba to přestane téct!

JENÍK: Samo od sebe? Těžko!

MARIE: Když to mohlo samo od sebe začít?

JENÍK: Právě proto.

MARIE: Ježíšmarjájózef! Jeníku! Jeníku!
Strašná věc!

JENÍK: Co je?

MARIE: Ježíši, to je hrozné! Něco mě napadlo!

JENÍK: Copak, zlato?

MARIE: Co jestli je vzhůru a všechno to poslouchá! (Tiché pohledy, pak oba nápadně změni notu.)

JENÍK: Poslyš, Marie, ten náš pan Bašta, to je ti výborný člověk!

MARIE: Výborný! Já ti ho mám tak ráda, ani nevíš jak! Doslova mi přirostl za ten týden k srdci a chtěla bych, aby nás už nikdy neopustil!

JENÍK: A machr! Machr! Rozumí svému řemeslu jako málokdo! Jako málokdo!

MARIE: Zlatý český srdce!

JENÍK: Svatej člověk! Co myslíš, kdyby nám tekla voda, troufl by si na to? Doved by to?

MARIE: Ten? Tss! Poslepu! Takovéhoho instalatéra jen tak nenajdeš. A přitom je tak ochotný – jistě by na to hned skočil a bylo by to za pár minut v pořádku!

TCHYNĚ: Za pár vteřin!

JENÍK: Ano, za pár vteřin! (pauza, vyčkávání)

MARIE: Spí jako pařez!

JENÍK: Je možné, že by ho sem nasadili, aby nás sledoval?

MARIE: Těžko!

JENÍK: To nikdy nevíš – co myslíš, jaký ten Bašta vlastně je?

MARIE: Mluvila jsem s ním dvakrát v životě, ale zdál se mi celkem otevřený – Proč ho vlastně nemůže vzbudit mamka? Je stará, nemůže jí celkem nijak uškodit –

JENÍK: (šeptem) Hned by poznal, že jsme ji navedli!

MARIE: Vidiš, to je pravda, to nejde!

TCHYNĚ: Nechci vám do toho mluvit, ale koukněte se támhle –

MARIE: Ježíšmarjá! Voda!

JENÍK: Prokristapána! Pryč! Honem pryč! (Jeník si nasazuje klobouk a chce utéct, Marie ho zadrží.)

MARIE: Honzo!

JENÍK: Nechci to vidět! Nechci to vidět!

MARIE: To mě v tom necháš samotnou se starou choromyslnou matkou?

TCHYNĚ: Jakou?

MARIE: Ježíši, promiň, mamko, to mi ujelo, nemyslela jsem to tak!

TCHYNĚ: Já vím, že ty ne, ale on to tak myslí!

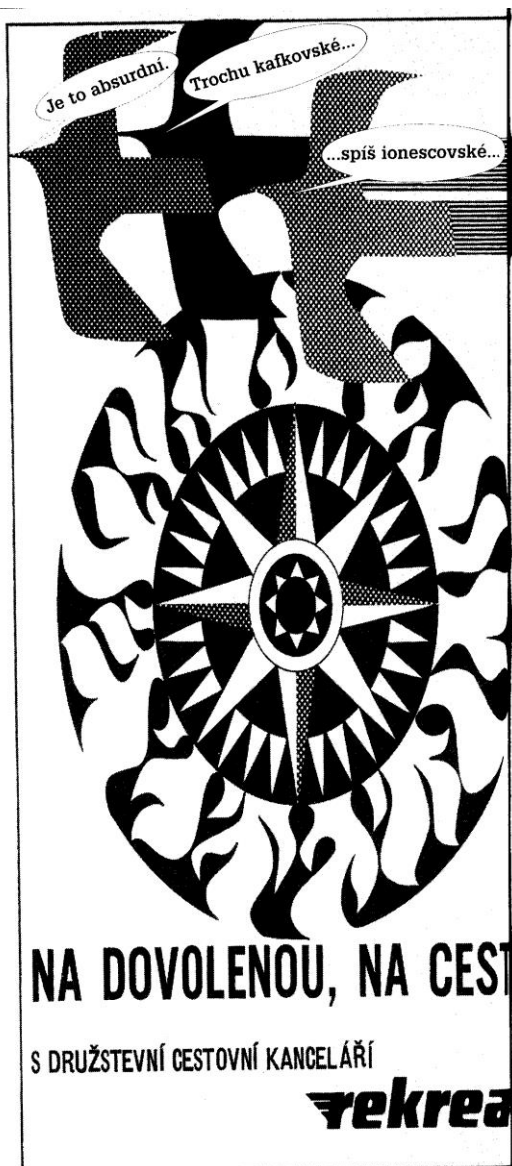
JENÍK: Milostpaní! Vždyť já nic neřek!

TCHYNĚ: To nevadí, ale nabulikoval jste ji! Mluvil jste její hubou, a to je ještě horší! Že se nestydíte! Víím, že byste mě nejraději viděli pod drnem!

MARIE: Mamko, nezlob se, nehodí se zrovna teď tě přerušit, ale chápej – s tou vodou to začíná být skutečně vážné – pak nám to řekneš! Jeníku, pro kbelíky!

TCHYNĚ: Žádné pak! Ted'! To by se vám hodilo, pořád ten hovor odkládat! (Jeník a Marie berou kbelíky a vynášejí vodu – chodí pro ni doprava za scénu a nosí ji doleva za scénu, nazpátek se vždy vrací s prázdným kbelíkem. Tempo se stále stupňuje. Zvuk tryskající vody je stále hlasitější, Bašta sebou stále víc cuká ze spánku, Tchyně se dostává do ráže a překřikuje zvuk vody.)

TCHYNĚ: Ale jednou k tomu muselo dojít! Ted' už tomu neuniknete! Reknu vám všechno, všechno, jen co naberu dech! Ano, jsem choromyslná, protože jsem zblblá z vás,

slyšíte, z vás! Vy jste vyšinutej a ona taky! Takový to bylo krásný, milý děvčátko! Jako kvíteček! A koukněte, co jste z ní udělal! Cvoka! Žvaní už jako vy! Oba žvaníte a žvaníte, nemá to hlavu ani patu! Dlouho jsem mlčela! Nepustili jste mě ke slovu! Ale teďkon vám to všechno povím! Udělali jste si ze mě šaška! Bavili jste se mnou a smáli se mi! Jednali jste se mnou jako s děckem! Posmívali se mi! Já to všechno vím! Zničili jste mi stáří! Žila jsem celý dlouhý roky mezi váma jako cizinec! Nepotřebná věc, která jen překáží! Ale já to už dál snášet nebudu! Já se vzchopím! Odejdu! Uteču odsud! A pak si mě hledejte! Slyšíte – uteču! Uteču! Nechci tady být! Nechci! A jestli chcete něco vědět, ty historky, to vůbec nebyl žádný apríl! Všechno se to do puntiku stalo! Do puntiku! (Zvuk vody přehluší Tchyni, voda se už rozlézá po podlaze, Jeník a Marie divoce běhají s kbeliky, ale vodě už nestačí. Bašta sebou divoce mlátí, něco nejasného vykřikuje, pak zařve ze spánku.)

BAŠTA: Zavřete kohoutek! (Jeho zvolání slyší jediná Tchyně, která dosud po celou dobu seděla na jednom místě. Zvolna vstane, jde doprava, kde teče voda, zajde za scénu – v tom okamžiku je absolutní ticho, voda přestane téct. Jeník a Marie se udiveně zastaví uprostřed místnosti. Tchyně majestátně přejde místností.)

TCHYNĚ: Sbohem! (Tchyně odejde napravo, Jeník a Marie stojí jako opaření.

Bašta se zvolna probouzí, rozhlíží, probírá se.)

JENIK: Otočila kohoutkem –

MARIE: Voda přestala téct –

JENIK: A odešla pryč –

MARIE: Jeniku, není to absurdní?

JENIK: Otočila kohoutkem –

MARIE: Voda přestala téct –

JENIK: A odešla pryč – (Bašta se už probírá, rozhlíží se, pak si najednou uvědomuje situaci, rychle vstává a upravuje se.)

BAŠTA: To jsem spal tady?

JENIK: Ano, pane Bašta, schrupnul jste si mezi námi! Způsobil jste mi nevšední a kromobyčejnou radost, skutečně nevšední a kromobyčejnou!

BAŠTA: A to jsem usnul při oslavě vašich narozenin?

JENIK: A to je na tom právě to krásné! Tim jste mi dal k narozeninám ten nejlepší možný dárek! Miluji takové bezprostřední lidi, jako jste vy!

MARIE: Chce se jim spát – a schrupnou si!

BAŠTA: Přivádíte mě do rozpaků – měl bych se moc omlouvat – taková trapná nezdvořilost – chápejte, byl jsem unavený – ale přesto se taková věc stát nemá! Nepřekážel jsem vám tu?

MARIE: No dovolte!

JENIK: Naopak! Moc nám pomohlo, že jste tady byl! Krásně jste nám to tady zabydlel! Je to tu bez vás takové nehostinné – nejlepší by bylo, kdybyste tu byl mezi námi pořád!

MARIE: A jakpak jste se vyspal?

BAŠTA: Ani se neptejte! Měl jsem strašný sen. Zdálo se mi, že když jsem se večer myl, zastavili vodu a já zapomněl zavřít kohoutek. Odešel

jsem klidně pryč – potom, jak to bylo potom? Aha, aha, lezl jsem po jakémsi prkně – to prkno sklouzlo, já padal, dlouho jsem padal – pak zase pustili vodu, začala téct v mém pokoji, vy jste nevěděli, co s tím je, vynášeli jste vodu ve kbelících, nemohli jste to zvládnout – a kde jsem byl sakra já? Už vím! Představte si, že jsem se najednou ocitl v márnici a že jsem měl na sobě rubáš! Strašné, že? Jak jsem ale věděl, že vám teče ta voda? Nevím – no prostě jsem to věděl a strašně moc jsem chtěl domů, abych zavřel ten kohoutek – věděl jsem, že na to nepřijdete – utíkal jsem, strašně dlouho, přes celou Prahu, ale vždycky jsem se nakonec ocitl někde na druhém konci města – nakonec jsem byl najednou před jakousi usedlostí, snad to byl nějaký víkend nebo co – a tam jsem vás viděl oknem – brodili jste se už po pás ve vodě! Hledal jsem dveře – běhal kolem chaty – ale dveře to nikde nemělo – bušil jsem na okno – křičel – vy jste nic neslyšeli – voda v místnosti stoupala, nikde to nemělo sebemenší otvor, okna byla přibitá, dveře žádné, bylo jasné, že se tam utopíte. Pak jsem ztratil přehled – snad jste měli jen hlavy venku z vody, někde u stropu – a já zjistil, že jsem si tím křikem úplně vykřičel hlasivky – mluvil jsem, ale nebylo vůbec nic slyšet – jo, a na tom okně visela oprátka, měl jsem takovej nutkavej pocit, že je tam připravená pro mě jako trest za to, že jsem nezavřel kohoutek. Pak

jsem se probudil – No zkrátka, strašnej sen, strašnej, nikdy bych to nechtěl prožít znova! (dlouhá pauza)

MARIE: Citiš, Jeníku, jak se to všechno propojuje?

JENÍK: Tenhle sen – to je přece námět! Hergot, krucipisek, to by se psalo!

MARIE: Co abys to zamontoval tam do toho – ten nájemník by se nakonec probudil a ten sen by jim vyprávěl!

JENÍK: To by šlo! Mělo by to v sobě ohromnej symbol.

MARIE: Jakej?

JENÍK: To nevím, ale jistě ohromnej.

BAŠTA: Tak já vám tedy k těm narozeninám moc a moc blahopřeju! Mnoho úspěchů v dalším desetiletí!

JENÍK: Děkuju vám, pane Bašta, jste moc hodný.

BAŠTA: A kdepak je vlastně paní tchyně?

JENÍK: Ale to víte – trochu moc se napila – a tak se šla projít – inu, jak to bývá, však to znáte!

BAŠTA: Jo, málem bych zapomněl, takovej jeden detail, ještě z toho snu – nevím proč, ale uvízl mi v paměti – snad proto, že si za živýho boha nemůžu dát v hlavě dohromady, kde se to tam vzalo a co to znamenalo. Na tom vikendu byla hrozně dlouhá anténa a víte, co na ní sedělo? Motýl!

KONEC

